

Васа Павковић

ТУНЕЛИ У РАВНИЦИ

1

Бука се пробила кроз сан.

Неко време сам бунован, буновно седео у постељи. Онда сам чуо миран женин дах, дисала је дубоко, дубоко...

Дубоки звук њеног дисања се затим стишао, нестао из мог слуха, а бука се вратила, бука која ме је пробудила. Грмела је у једном непрекидном сигналу, са измењивим врхунцима, час се увећавајући па опадајући, остајући та иста бука. Прво ми на памет паде да је три километра даље, у индустријској зони, у Рафинерији или Азотари, експлодирао циновски филтер, осигурач или циновски котао, али пошто се сирене за узбуну нису оглашавале, помислих да то није извор буке.

Настављала се бука и настављала и мој поглед прође кроз бледу тмину, све до прозора, где су се по ивицама ролетни разазнавали први светли трачци зоре.

Таман када сам хтео да устанем и подигнем ролетну, да погледам шта је бучало, одјекну сирена воза.

2

Буку је стварао воз, вероватно дугачки, товарни воз, у којем се из индустријске зоне, из Петрохемије или Азотаре, обично ноћу, вагонским цистернама транспортују отровне материје.

Сирена воза као да је утишала и потисла буку, али кад се сирена опет огласи, и ишчезе, бука се појачала.

Сирена воза!

Помислих зато како је неки човек био на прузи па је машиновођа активирао сирену. Нема другог разлога до тог – упозоравајућег звука возне сирене... Неко је био на прузи, као *Славиша оне ноћи*, помислих, па се спустих у постељу. Бука је почела да слаби, удаљавала се, у муклој тутњави точкова, воз је прошао, помислих.

Да ли је неког убио?

Вероватно није, надам се да није, надам се да није... поновио сам неколико пута.

Онда сам опет помислио на Славишу, свог пријатеља из младости, са баскета и са терена *Код базена*, како је цео град 70-их називао мали спортски рај за омладину. Поново сам га видео – високог, витког, при скок-шуту, скакао би одразивши се, остављајући испружене, дуге ноге, не савијајући их у одскоку, подижући дуге руке изнад главе и шакама у скоку усмеравајући лопту. Лопта је излетала са врхова његове левице, потиснута прстима десне руке и просто цепала мрежицу, без *коске*, како смо тада говорили, или се одбијала од обруча, под којим смо скакали, гурајући се, у некој од стотина и стотина партија баскета играних од 1969. до средине 80-их. Док неки паметњаковић није уништио терен *Код базена* и на његовом месту подигао тамнозелени балон за тенис.

3

Славиша је до терена долазио возећи стари женски бицикл, који би немарно бацао крај стабала јаблана, која су, дижући се високо, „у ге” ивичила северну и западну страну игралишта. Улазио је у игру одмах, или би седао на траву, чекајући ред своје екипе, испружених дугих ногу.

Волео сам стил његове игре, ту снажну повијеност тела док је *по амерички* водио лопту, протурајући је често између својих кракатих ногу, тапкајући лопту по паралели и напредујући хитро према самој аут-линији, да би се тамо нагло, код корнера, како би се рекло у фудбалу, окренуо у смеру коша и скачући опружених ногу додавао лопту мени или неком другом, са којима је играо *баскејџицу*. Импресионирала је његова висина, техника вођења лопте, елеганција кретања, али и играчка одговорност. За разлику од већине мојих другара са кошаркашког игралишта, па и мене, није *силовао шут*, шутирао је *на сигурно*, није тражио фаул ако га одиста није било, није се свађао са противницима око фаулова... И због тога је био нарочито поштован међу баскеташима на базену. Многи су волели да играју с њим, да буде у њиховој екипи или да му се придруже и допуне његову трочлану момчад.

4

Седим у постељи, усправио сам се опрезно да не пробудим уснулу жену крај себе и мислим о Славиши – видим га како прима лопту, гледа лево, скрива лопту иза леђа, додаје десно Мирку или Јадрану, или мени, или дрибла, елегантно, у двоковаку, прелазећи поред Пољака, или покрај Каубоја, или крај Макија, са којим је највише и најрадије играо. Видим га како се одражава, подиже *микасу* високо изнад главе, и избацује је, она лети *са америчким луком* и онда пролети кроз обруч, *флаи!* – кроз мрежицу, 6:4 каже неко од играча...

5

Тај воз који ме је буком пробудио, отишао је према Београду, бежећи за мрака из нашег индустријског града, са товарима отрова из јужне фабричке зоне, из Петрохемије или Азотаре, а тако је, сигурно, отишао и оне ноћи кад је убио Славишу, петнаестак година после наших свакодневних баскет мечева и брзих турнира *Код базена*. Играли смо за *нишија*, односно за победе и славу у уском кругу од тридесетак сталних играча. Призивам слике њихових лица: забринути Мирко, благоречиви ијекавац Јадран, насмејани и ко видра хитри Маки, забринути Јова, Каубој који долази ненајављено, између две фабричке смене, снажни Пољак, који је тренирао у друголигашу *Динаму* и играо двојку у јакој српској лиги, луцкасти Љупче, којег сви зову Бата Љуба, брзоноги Еди, његов доцнији кум Сића, који је за опкладу од 20 шутева давао 19 поена „у колико хоћеш”, вижљаста Мали, најмлађи и највиши међу нама, Пишта 2,07, Перце, бржи од своје сенке и Сирће, који је с њим играо у тандему, Самара, Дилди...

Ликови бледе, одједном уместо њих ту је само звук имена: Сингер, Шеки, Денди, Кузман, Хаџија, Валок, Бисерко, Штеф, Нескенс... Па и тај звук имена нестаје...

6

Када се то десило, када је ноћни воз убио Славишу, већ сам живео у Београду, тако да сам вест о његовој смрти прочитао седмицу касније, у посмртницама градског недељника, питајући се зашто је и како напречац преминуо, оставио живот и замакао у таму. Први од *играча са Базена*, колико знам. Моја мајка није имала појма о томе, ни сестра коју сам позвао телефоном. Питао сам и ћерку, ни она није имала појма.

Прошло је две године од те новинске посмртнице, једне једине, у којој су се Славише сећали супруга и два сина, и нико, нико више у граду – када сам у телефонском разговору дознао да је Славишу убио ноћни воз, неки од ноћних возова, који избегавајући светлост дана, иза поноћи, крећу из индустријске зоне, из Петрохемије или Азотаре и одвозе цистерне отрова, из нашег провинцијалног града. Маки ме је звао телефоном, преминуо је још један наш стари школски другар и док смо разговарали о њему, подсећајући се младости проведене на игралишту *Код базена*, паде ми на памет да га питам за Славишу.

7

– Убио га је ноћни воз! – рече Маки.

– Па како, друже?

– Гурао је бицикл и заобишао рампу, мислио је да ће проћи, али је потценио брзину воза и тако је погинуо! – рече Маки.

– Па, како није видео и проценио, мајку му јебем!

– Ти тад већ ниси био у граду – рече Маки – знаш, остао је без посла, почео да пије, много је пио, и ту ноћ је био под гасом, зато се тако касно и враћао из неке кафане и није добро проценио даљину локомотиве, преварио се човек!

– Не могу да поверујем, ни сад! – рекао сам Макију.

Он рече: – Ни ја... Знаш како је волео са мном да игра у пару и баш је био добар, прецизан и имао је одличан скок! – додавао је кратке реченице, као да је у објашњењима хтео да престигне самог себе.

– Не могу да схватим, друже! – рекох, јер ми, *стари играчи са Базена* смо се још увек тако ословљавали.

– Знаш, остао је без посла, пропала је фабрика камиона и он се нашао на бироу, није се снашао и, ето... оде човек! – продужавао је Маки причу о погинулом другару са баскета.

Сећам се тог разговора с Макијем, док зурим у избледелу тмину спаваће собе...

8

После пет-шест година од тог разговора вратио сам се у родни град, у свој стари свет, али су многе везе са пријатељима у међувремену пукле. Можда би те везе пукле и да нисам отишао, али овако су сасвим сигурно попуцале и остала су само сећања у мени на *шај живи свети* који потамњује као старо злато и губи се свакодневно.

Не осетиш кад оде, али је нестао заувек.
Тај ноћни воз одвукао је са отровом и то сећање, одвукао према
шунелима равнице...
Ту смо, али нас нема а тек нас неће бити...